

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ, АДМІНІСТРУВАННЯ ТА ТУРИЗМУ
Кафедра менеджменту та адміністрування

ДИПЛОМНА РОБОТА

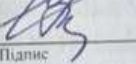
Управління ефективністю фінансово-господарської діяльності підприємства
Назва теми
(на прикладі ТДВ «Хмельницькзалізобетон», м.Хмельницький)

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)
Галузь знань 07 Управління та адміністрування
Шифр і назва галузі знань
Спеціальність 073 Менеджмент
Шифр і назва спеціальності
Освітня програма Менеджмент
Назва

ДРМН.020199.02.00.ПЗ
Шифр

Виконала студентка 4 курсу, група МН(БА)-20-2 Світлана ГРИНЧУК
Шифр Підпис Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Керівник к.е.н., доцент Андрій ГОНЧАРУК
Науковий ступінь, звання Підпис Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Нормоконтролер ст. лект. каф. ММ Тетяна ГРАБОВСКА
Підпис Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

До захисту допускаю:
Завідувач кафедри менеджменту та адміністрування Ніла ТЮРИНА
Підпис Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

18 06 2024 р.

Хмельницький 2024

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет управління, адміністрування та туризму
 Кафедра менеджменту та адміністрування
 Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)
 Галузь знань 07 Управління та адміністрування
 Спеціальність 073 Менеджмент
шифр і назва
 Освітня програма Менеджмент

ЗАТВЕРДЖУЮ:
 Завідувач кафедри _____
 "14" 02 2024р.

ЗАВДАННЯ НА ДИПЛОМНУРОБОТУ

Гринчук Світлана Олександрівна
Прізвище, ім'я, по батькові студента

1. Тема Управління ефективністю фінансово-господарської діяльності підприємства (на прикладі ТДВ «Хмельницькзалізобетон», м.Хмельницький)
 керівник роботи Гончарук Андрій Миколайович, к.е.н., доц. кафедри менеджменту та адміністрування
Прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання

Затверджено наказом ректора університету від 15 лютого 2024 р. № 8 дод. 7

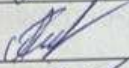
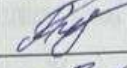

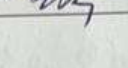
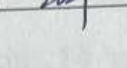
2. Строк подання студентом роботи на кафедру 20 червня 2024 р.

3. Вихідні дані до роботи статті, монографії, навчальні посібники з заданої теми, статистична інформація підприємства, бухгалтерська звітність, інформація мережі Інтернет тощо

4. Зміст пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ЕФЕКТИВНІСТЮ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА. 2. ХАРАКТЕРИСТИКА ДІЯЛЬНОСТІ ТА АНАЛІЗ СЕРЕДОВИЩА ФУНКЦІОНУВАННЯ ТДВ «ХМЕЛЬНИЦЬКАЛІЗОБЕТОН». 3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЕФЕКТИВНІСТЮ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТДВ «ХМЕЛЬНИЦЬКАЛІЗОБЕТОН».

5. Перелік графічного матеріалу (із зазначенням обов'язкових креслень): 1. Місце аналізу фінансової роботи підприємства у системі фінансово-господарської діяльності підприємства. 2. Класифікація факторів підвищення ефективності діяльності підприємства. 3. Розгорнута структура резервів підвищення ефективності виробництва підприємства. 4. Напрямки пошуку резервів для зростання ефективності діяльності підприємства. 5. Основні показники для комплексного оцінювання ефективності фінансово-господарської діяльності підприємств. 6. Основні техніко-економічні показники діяльності ТДВ «Хмельницькзалізобетон», 2021-2023 рр. 7. Динаміка розміру чистого прибутку ТДВ «Хмельницькзалізобетон» за 2021-2023 рр. 8. Показники ліквідності ТДВ «Хмельницькзалізобетон» за 2021-2023 рр. 9. Показники рентабельності ТДВ «Хмельницькзалізобетон» за 2021-2023 рр. 10. Показники фінансової стійкості ТДВ «Хмельницькзалізобетон» за 2021-2023 рр. 11. Показники ділової активності ТДВ «Хмельницькзалізобетон» за 2021-2023 рр. 12. Результати кореляційного аналізу для ТДВ «Хмельницькзалізобетон». 13. Шляхи підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства.

6. Консультанти розділів дипломної роботи:

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
1. Теоретико-методичний	Гончарук А.М., доц. каф. менеджменту та адміністрування		
2. Дослідницько-аналітичний	Гончарук А.М., доц. каф. менеджменту та адміністрування		
3. Проектно-рекомендаційний	Гончарук А.М., доц. каф. менеджменту та адміністрування		
4. Нормоконтроль	Тришківська Т.В.		

7. Дата видачі завдання лютий 2024р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Пор. №	Назва етапів (розділів) дипломної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Вибір теми дипломної роботи	лютий 2024	виконано
2.	Одержання індивідуального завдання	лютий 2024	виконано
3.	Складання календарного плану графіка написання дипломної роботи	лютий 2024	виконано
4.	Підготовка до виконання дипломної роботи: підбір та вивчення літератури, участь у виконанні науково-дослідних робіт, інші заходи	лютий 2024	виконано
5.	Уточнення теми дипломної роботи та календарного плану графіка, виходячи зі специфіки базового підприємства, установи	березень 2024	виконано
6.	Підготовка першого розділу	квітень 2024	виконано
7.	Підготовка другого розділу	квітень 2024	виконано
8.	Підготовка третього розділу	травень 2024	виконано
9.	Підготовка висновків	травень 2024	виконано
10.	Здача науковому керівнику	червень 2024	виконано
11.	Доопрацювання дипломної роботи з урахуванням зауважень наукового керівника	червень 2024	виконано
12.	Написання та оформлення роботи в остаточному варіанті	червень 2024	виконано
13.	Попередній захист дипломної роботи на кафедрі	червень 2024	виконано
14.	Одержання відгуку наукового керівника	червень 2024	виконано
15.	Одержання рецензії зовнішнього рецензента	червень 2024	виконано
16.	Захист дипломної роботи	червень 2024	виконано

Студент

 Підпис
Світлана ГРИНЧУК
Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Керівник роботи

 Підпис
Андрій ГОНЧАРУК
Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

АНОТАЦІЯ

Гринчук С.О. Управління ефективністю фінансово-господарської діяльності підприємства (на прикладі ТДВ «Хмельницькзалізобетон», м.Хмельницький). Керівник роботи – к.е.н., доцент кафедри менеджменту та адміністрування Гончарук А.М. Дипломна робота бакалавра: 57 с., 9 рисунків, 14 таблиць, 29 джерел посилання.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: УПРАВЛІННЯ; ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ; ЕФЕКТИВНІСТЬ; РЕЗЕРВИ.

Досліджено теоретико-методичні основи управління ефективністю фінансово-господарської діяльності підприємства. Розглянуто поняття та економічну сутність фінансово-господарської діяльності. Виявлено резерви підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства. Проаналізовано методичні підходи щодо оцінювання ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства.

Представлено характеристику діяльності та аналіз середовища функціонування ТДВ «Хмельницькзалізобетон». Проаналізовано основні фінансово-економічні показники досліджуваного підприємства. Проведено аналіз внутрішнього та зовнішнього середовища ТДВ «Хмельницькзалізобетон». Здійснено оцінку ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства.

Запропоновано шляхи вдосконалення управління ефективністю фінансово-господарської діяльності ТДВ «Хмельницькзалізобетон». Визначено вплив факторів на ефективність діяльності підприємства. Запропоновано шляхи підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства.

підпис

20

червня
дата

2024 р.

ЗМІСТ

	Стор.
ВСТУП.....	5
1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ЕФЕКТИВНІСТЮ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	7
1.1 Поняття та економічна сутність фінансово-господарської діяльності підприємства.....	7
1.2 Резерви підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства.....	11
1.3 Методичні підходи щодо оцінювання ефективності фінансово- господарської діяльності підприємства.....	16
2 ХАРАКТЕРИСТИКА ДІЯЛЬНОСТІ ТА АНАЛІЗ СЕРЕДОВИЩА ФУНКЦІОНУВАННЯ ТДВ «ХМЕЛЬНИЦЬЗАЛІЗОБЕТОН».....	23
2.1 Загальна характеристика підприємства та аналіз його фінансово- економічних показників.....	23
2.2 Аналіз внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства.....	31
2.3 Оцінка ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства....	34
3 ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЕФЕКТИВНІСТЮ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТДВ «ХМЕЛЬНИЦЬЗАЛІЗОБЕТОН».....	42
3.1 Визначення впливу факторів на ефективність діяльності підприємства.....	42
3.2 Шляхи підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства.....	49
ВИСНОВКИ.....	52
ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ.....	55

ВСТУП

Актуальність дослідження ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства обумовлена кількома ключовими факторами:

1. Економічні виклики та нестабільність: Сучасний бізнес-середовище характеризується швидкими змінами, високою конкуренцією та економічною нестабільністю. В таких умовах ефективне управління фінансово-господарською діяльністю є критично важливим для забезпечення стійкості та розвитку підприємства.

2. Необхідність підвищення конкурентоспроможності: Для успішного функціонування на ринку підприємства повинні постійно підвищувати свою ефективність, знижувати витрати та оптимізувати процеси. Це дозволяє зберегти та збільшити частку ринку, а також адаптуватися до змін у ринкових умовах.

3. Інновації та технологічний прогрес: Впровадження новітніх технологій та інноваційних рішень є невід'ємною частиною сучасного управління. Це включає автоматизацію процесів, використання аналітичних інструментів для прийняття обґрунтованих рішень та оптимізацію ресурсів.

4. Ефективність управління ресурсами: Ресурсозбереження та раціональне використання матеріальних, фінансових і людських ресурсів є основою для підвищення ефективності підприємства. Це сприяє зростанню прибутковості та стійкості бізнесу.

5. Законодавчі та регуляторні вимоги: Сучасні підприємства повинні відповідати численним законодавчим та регуляторним вимогам, що вимагає ефективного управління фінансово-господарською діяльністю для мінімізації ризиків та забезпечення відповідності.

Таким чином, дослідження та впровадження ефективних методів управління фінансово-господарською діяльністю є надзвичайно актуальними для забезпечення конкурентоспроможності та стійкого розвитку підприємств у сучасних умовах.

Дослідженням питання ефективності фінансово-господарської діяльності підприємств займалися такі провідні вітчизняні вчені: Гетьман О.О., Швандара В.А., Горфінкель В.Я., Мазаракі А.А., Мацибора В.І., Савицька Г.В., Стражев В.І., Осипов В.І. та інші.

Об'єктом дослідження є процес управління ефективністю фінансово-господарської діяльності підприємства.

Предметом дипломної роботи є ефективність фінансово-господарської діяльності підприємства.

Метою дослідження є розробка теоретичних засад і практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності ТДВ «Хмельницькзалізобетон».

Завданням дипломної роботи є:

- розглянути поняття та економічну сутність фінансово-господарської діяльності;
- виявити резерви підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства;
- проаналізувати методичні підходи щодо оцінювання ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства;
- представити характеристику діяльності та аналіз середовища функціонування ТДВ «Хмельницькзалізобетон»;
- проаналізувати основні фінансово-економічні показники досліджуваного підприємства;
- провести аналіз внутрішнього та зовнішнього середовища ТДВ «Хмельницькзалізобетон»;
- здійснити оцінку ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства;
- визначити вплив факторів на ефективність діяльності підприємства;
- запропонувати шляхи підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства.

1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ЕФЕКТИВНІСТЮ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Поняття та економічна сутність фінансово-господарської діяльності підприємства

Поглиблення ринкових реформ, які відбуваються в Україні, передбачає проведення широкомасштабної реструктуризації підприємств задля фінансового розвитку основних напрямків економіки, зростання конкурентоспроможності продукції українських товаровиробників і, в результаті, покращення фінансового стану підприємств. Але досягнення цієї мети зрештою призводить до банкрутства певної низки підприємств [1].

Фінансово-господарська діяльність будь-якого підприємства – це швидкозмінний та динамічний процес, який слід реалізовувати з урахуванням можливих перспектив його розвитку.

Основні принципи управління фінансово-господарською діяльністю підприємства включають:

- цільова спрямованість - орієнтація на мету та завдання, які ставить перед собою підприємство (підвищення рентабельності, продуктивності праці, створення позитивного іміджу, впровадження інновацій, зміцнення конкурентних позицій на ринку, залучення фінансових та матеріальних ресурсів і т.д.);

- плановість і послідовність - планування матеріальних, трудових і фінансових ресурсів з метою забезпечення їх збалансованості, послідовності в розробці стратегії і тактики фінансування при здійсненні запланованих заходів;

- диверсифікація капітальних вкладень у двох аспектах: по-перше, інвестування коштів у різноманітні цінні папери та інвестиційні проекти; по-друге, створення багатогалузевих підприємств, які здійснюють різні види господарської діяльності;

- стратегічна орієнтація - орієнтація на довгострокову стратегію розвитку підприємства, знання та врахування стратегічних цілей конкурентів, управління фінансовою діяльністю підприємства;

- варіативність – прогнозування низки варіантів розвитку фінансової системи підприємства, пошук та обґрунтування можливих фінансових рішень [2].

Питанням, пов'язаним з організацією фінансово-господарської роботи та її роллю у формуванні фінансово-господарської сторони діяльності суб'єкта господарювання, присвячено багато наукових публікацій і досліджень. Вагомий внесок у розвиток теорії фінансових процесів та демонстрацію практичного значення організації фінансової діяльності підприємства зробили українські вчені: В. Андрійчук, В. Геєць, О. Білорус, В. Будкіна, Ю. Мочерний, О. Гаврилюк, В. Єрмоменко, В. Губський, А. Кредісов, Ю. Макогон, І. Лукінов та ін.

Результати аналізу цих публікацій та досліджень свідчать, що однією з основних ознак організації фінансової діяльності підприємства є грошова форма її відображення та відображення фінансових відносин. В організацію фінансової роботи доцільним є включення різних видів ринкових фінансових продуктів, зокрема: цінних паперів, грошових зобов'язань, валюти, опціонів, ф'ючерсів, депозитних сертифікатів, кредитних договорів, страхових полісів тощо.

Використання фінансових ресурсів в основному здійснюється через фонди цільового призначення підприємства, але можлива і позафондова форма використання.

Таким чином, фінансова діяльність [3]: «це грошові відносини, що виникають у процесі розподілу та перерозподілу вартості валового суспільного продукту та частини національного багатства у зв'язку з формуванням грошових доходів у суб'єктів господарювання та державою, а також їх використання для зростання, матеріального залучення працівників, задоволення соціальних та інших потреб суспільства».

Розташування аналізу фінансових інструментів у системі фінансового менеджменту підприємства показано на рисунку 1.1.

Рисунок 1.1 - Місце аналізу фінансової роботи підприємства у системі фінансово-господарської діяльності підприємства

Фінансово-господарська діяльність підприємства залежить від великої кількості зовнішніх та внутрішніх факторів. Вивчення цих факторів дозволяє визначити шляхи покращення діяльності підприємства та розробити стратегії для мінімізації ризиків. Розглянемо основні групи факторів впливу.

До внутрішніх факторів відносять:

1. Структуру управління – ефективність управління підприємством значною мірою залежить від його організаційної структури. Чітка і гнучка структура управління дозволяє оперативно реагувати на зміни ринкової ситуації та приймати виважені управлінські рішення.

2. Рівень технологій та інновацій – сучасні технології та інновації сприяють підвищенню продуктивності та конкурентоспроможності підприємства. Впровадження нових технологій дозволяє знижувати витрати та покращувати якість продукції.

3. Фінансову стратегію – правильно розроблена фінансова стратегія забезпечує стабільність підприємства та можливість довгострокового планування. Вона включає управління оборотним капіталом, інвестиційну політику та фінансування діяльності.

4. Кадровий потенціал – кваліфікований персонал є одним з ключових активів підприємства. Інвестиції в навчання та розвиток працівників підвищують їхню продуктивність і здатність адаптуватися до змін.

До зовнішніх факторів відносять:

1. Економічне середовище – загальний стан економіки впливає на платоспроможний попит, доступність фінансових ресурсів та рівень інфляції. Економічні кризи та рецесії можуть значно ускладнити діяльність підприємства.

2. Ринкові умови – конкурентне середовище, попит на продукцію, постачальники та клієнти – всі ці елементи формують ринкові умови, у яких функціонує підприємство. Аналіз конкурентів та ринку допомагає визначити стратегії для утримання або покращення позицій на ринку.

3. Правове регулювання – зміни у законодавстві та регулюючих нормативних актах можуть впливати на податкові зобов'язання, екологічні вимоги та трудові відносини. Важливо враховувати юридичні ризики та дотримуватися чинного законодавства.

4. Технологічний прогрес – зовнішні технологічні інновації можуть диктувати нові стандарти у виробництві та управлінні. Підприємства, які не

встигають за технологічним прогресом, ризикують втратити конкурентні переваги.

5. Соціально-політичні фактори – соціальна стабільність, політичні зміни та міжнародні відносини можуть впливати на діяльність підприємства. Наприклад, зміна уряду може призвести до перегляду економічної політики, що створює як можливості, так і ризики для підприємства.

Аналіз факторів, що впливають на фінансово-господарську діяльність підприємства, є важливим етапом у оцінці фінансово-господарської діяльності підприємства. Врахування як внутрішніх, так і зовнішніх факторів дозволяє більш точно прогнозувати результати діяльності та адаптуватися до змін, які відбуваються у навколишньому середовищі. Ефективне управління цими факторами сприяє підвищенню стійкості та конкурентоспроможності підприємства.

1.2 Резерви підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства

У поточній економічній перспективі український бізнес стикається з потоком конкуренції, інфляції, нестабільністю інвестиційної ситуації та кредитної системи. Робота вітчизняних підприємств характеризується дефіцитом фінансових ресурсів, нестабільністю зовнішніх зв'язків та внутрішніми факторами розвитку інших ризиків, внаслідок чого їх можна оцінити як ситуацію, що потребує розробки адекватного антикризового менеджменту шляхом оцінки його ефективності [4].

Головною метою будь-якого підприємства є отримання максимального прибутку. Таким чином, більш ефективне управління господарською діяльністю забезпечує ресурси для пошуку та ідентифікації працівників і підвищення ефективності від скорочення виробництва, що в результаті призводить до

збільшення валового і чистого прибутку.

У літературі та практиці економічного аналізу «резерв» має два значення: забезпечення безперервного процесу виробництва, надання послуг і т.д.- так звані «резервні фонди»; ще не використані можливості розвитку та вдосконалення основних та інших видів робіт відносно вже досягнутого рівня – так звані господарські резерви [5].

В джерелі резерви визначаються як [6]: «особливі стратегічні елементи, які надають можливості керівництву підприємства підвищувати рівень управлінської ефективності та функціонування, досягаючи іншого, більш якісного, і, як наслідок, тим самим підвищувати його конкурентоспроможність».

У джерелі вказано, що резерви [7]: «це нереалізований потенціал підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності. Резерви можна визначити як різницю між поточним і можливим рівнями використання ресурсів. У більш детальному вираженні під резервами підвищення ефективності діяльності підприємства необхідно розглядати нереалізовані можливості для мінімізації поточних і прогнозованих витрат матеріальних, трудових і фінансових ресурсів при такому ж рівні розвитку виробництва».

Як зазначає Марусич О.В. в [8]: «на сьогодні існує велика кількість класифікацій запасів для підвищення економічної ефективності, які постійно вдосконалюються та доповнюються новими критеріями класифікації. Загалом запаси класифікуються за просторовими, часовими, видами ресурсів, стадією відтворення, економічним характером і характером впливу, способом виявлення тощо».

Резерви підвищення ефективності діяльності підприємства, як і фактори зростання, можуть бути внутрішніми та зовнішніми. При цьому зовнішні резерви - це місцеві, регіональні та державні резерви як частина управління економікою (наприклад, збільшення інвестицій у розвиток малого бізнесу за рахунок зростання його інвестиційної привабливості).

До внутрішніх резервів підвищення ефективності функціонування підприємства належать: стандартизація таких показників, як ліквідність,

платоспроможність; з технологічним розвитком організації резервом стає технологічне оснащення підприємства та можливість його оновлення до новітніх технологій; розглядаючи оргструктуру виробництва підприємства як резерв підвищення ефективності, можна відзначити найбільш прийнятну її зміну з точки зору управління організацією; удосконалення резервів управління персоналом підприємства шляхом внутрішнього навчання та зовнішнього консультування, підвищення кваліфікації персоналу, залучення працівників з високими професійними навичками тощо.

Крім запропонованої класифікації факторів підвищення ефективності діяльності підприємства виділяють ще одну класифікацію. Згідно з нею всі фактори можна поділити на виробничі, комерційні та фінансові [9] (рис. 1.2).

Рисунок 1.2 – Класифікація факторів підвищення ефективності діяльності підприємства

При цьому виробничі фактори впливають на темпи виробництва, його обсяги, організаційно-технічне, науково-технічне та матеріальне оснащення. Результатом впливу цієї групи факторів є якісні властивості товару.

Комерційні чинники, включені в цю класифікацію, безпосередньо пов'язані з внутрішнім маркетингом організації: цінова політика, аналіз ділових контрактів, дослідження перспективної та існуючої кон'юнктури ринку, рекламна кампанія, організаційно-економічне забезпечення підприємства тощо.

Фінансові фактори походять від комерційних факторів і включають підприємницькі доходи від усіх видів діяльності підприємства, дохід від реалізації готової продукції. Він також повинен включати всі можливі форми оплати

організацією (договірні або оперативні), використання внутрішніх фінансових резервів або зовнішніх банківських кредитів, цінове регулювання, політику в області управління дебіторською заборгованістю, підвищення прибутковості управління зовнішніми грошовими ресурсами на фінансових ринках (цінні папери, депозити тощо).

За часовим критерієм підвищення ефективності діяльності підприємства резерви поділяють на такі види: невикористані резерви; поточні резерви; перспективні резерви.

До резервів також відносять фактори покращення фінансово-економічних характеристик діяльності підприємства. Щоб його оцінити, необхідно визначити критерій оцінювання. Схематично це можна зобразити так (Рисунок 1.3).

Рисунок 1.3 – Розгорнута структура резервів підвищення ефективності виробництва підприємства

Однією з основних якостей визначення резервів підприємства є організація їх пошуку та кількісної оцінки. А. В. Предеус та О.В. Коваленко зазначають в [10]: «що пошук запасів необхідно проводити цілеспрямовано і планомірно, а не зосереджуватися на виявленні другорядних і незначних резервах. Виявленню запасів сприяє їх класифікація за різними ознаками». Проте в аналітичній літературі питанням класифікації запасів та визначення їх повноти приділено недостатньо уваги.

Основні напрямки пошуку резервів підвищення ефективності діяльності підприємства є (Рисунок 1.4) [11]:

«1) ресурсні – відображають першочергову потребу в аналізі ефективності використання наявної матеріальної бази виробництва та живої праці; при цьому необхідно враховувати рівень використання обладнання, структуру собівартості виготовленої продукції за співвідношення амортизаційних відрахувань, матеріальних витрат і витрат праці;

2) організаційні – включають пошук можливостей підвищення ефективності процесів, що відбуваються на підприємстві; тут, перш за все, звертається увага на ефективність управління – важливу складову ефективності діяльності підприємства, отже, є значний резерв її підвищення – організація виробничого процесу – з рівня робочих місць окремого працівника або спеціаліста до рівня всього підприємства;

3) технологічні – удосконалення технічної бази та пов’язані з цим організаційно-правові проблеми».

Рисунок 1.3 – Напрямки пошуку резервів для зростання ефективності діяльності підприємства

Роботу з пошуку резервів підвищення ефективності діяльності підприємства слід починати з виявлення переваг чи, навпаки, недоліків. Необхідно класифікувати ділянки виробничого процесу, виявити місця, де не завжди виконуються виробничі плани, де часто трапляються дефекти, де значні витрати і обладнання простоюють. У такий спосіб зазначаються основні напрямки пошуку резервів підвищення ефективності діяльності підприємства [12]. Важливим резервом підвищення ефективності функціонування підприємства є розробка політики його управління. Досягнення конкурентної переваги вимагає не лише ефективної реалізації проекту, а й правильного вибору. Однією з головних проблем у цьому випадку є співставлення реалізованого проекту із загальним стратегічним вектором розвитку підприємства за умов раціонального розподілу обмежених ресурсів для отримання максимального прибутку.

Розглянувши класифікацію факторів підвищення ефективності функціонування підприємства, можна зробити висновок, що резерви підвищення ефективності підприємства криються в складових цих факторів і при ефективному та раціональному управлінні можуть безпосередньо вивести підприємство на якісно новий рівень розвитку, тобто вихід на нові ринки товарної продукції, збільшення обсягів виробництва, зміцнення фінансового становища тощо.

1.3 Методичні підходи щодо оцінювання ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства

Оцінка економічної ефективності фінансово-господарської діяльності підприємств є науково обґрунтованою і визначається за допомогою різноманітних взаємопов'язаних показників, які мають забезпечувати порівняння витрат, понесених на виробництво продукції, з кінцевими результатами роботи підприємства. На сьогодні не існує єдиної системи показників та класифікації, на

основі якої можна проводити детальний аналіз ефективності фінансово-господарської діяльності підприємств.

Усі показники можна поділити на дві групи: абсолютні (міра явищ і процесів) і відносні (зв'язок між двома абсолютними величинами). Абсолютні одиниці можуть бути виражені в натуральних одиницях та умовних одиницях, а відносні одиниці можуть бути виражені в коефіцієнтах або відсотках залежно від бажаного результату в процесі аналізу.

На думку Л. Бровко та О. Оніщенка, усі економічні показники варто поділяти на специфічні (індивідуальні) та загальні [13, 14]. За допомогою перших - вивчається конкретна сторона досліджуваного явища, а за допомогою других - здійснюється загальний аналіз усіх процесів на підприємстві. Загальні характеристики можуть включати комбінацію характеристик.

До загальноприйнятих показників, що характеризують економічну ефективність, належать: фонд оплати праці; валовий дохід від реалізації тощо та питомі показники: якість продукції; ефективність використання матеріальних ресурсів і основних виробничих фондів тощо.

Конованов С. пропонує такі методи визначення загальних показників:

- механічний (поєднання невідповідності економічних показників);
- ресурсний (співвідношення ефекту і ресурсів, витрачених у процесі виробництва);
- витратний (відношення результатів праці до поточних затрат праці).

Слід зазначити, що на сьогодні вчені не визначено загально визнаного єдиного показника визначення економічної ефективності фінансово-господарської діяльності підприємств. Питання вибору універсального показника для визначення ефективності фінансово-господарської діяльності є актуальним і потребує подальших досліджень, але слід відмітити, що вченими запропоновано різноманітні формули з рядом переваг і недоліків.

При зборі та обробці обсягу даних про фінансово-господарську діяльність підприємств необхідно знати, яка мета цього дослідження, нарешті, які вхідні дані необхідні для отримання достовірної та точної інформації.

На сьогодні проблема побудови узагальнюючого показника оцінки ефективності фінансово-господарської діяльності підприємств є актуальною та необхідною.

Методологічна основа оцінки економічної ефективності фінансово-господарської діяльності підприємств пов'язана з розрахунком відношення отриманого результату (ефекту) від виробництва до обсягу ресурсів (витрат), витрачених на отримання цього результату, і розраховується за загальною формулою:

$$e = \frac{E \rightarrow \max}{B \rightarrow \min}; \quad (1.1)$$

де e – критерій економічної ефективності;

E - економічний результат (ефект);

B – витрати на досягнення економічних результатів.

Використання економіко-математичних методів у процесі дослідження рівня економічної ефективності цих підприємств дозволяє проводити системну оцінку фінансово-господарської діяльності підприємства, причому всі елементи системи повинні вивчатися в тісному зв'язку один з одним.

Що стосується теорії ефективності виробництва як співвідношення результатів і витрат, то тут важливо враховувати вплив двох факторів: вартості споживання і вартості, показаної К. Марксом, який зазначав: «чим більша продуктивна сила праці, тим коротший робочий час для виробництва певного продукту, чим менша маса кристалізованої праці, тим нижча її вартість». У своїх працях відомий класик встановив закономірності економії часу і зростання продуктивності праці на одиницю споживної вартості.

Маршалл В. Мейер вважав, що за організаційно-правовою формою господарювання великі та складні підприємства вимагають великої кількості показників для аналізу, якими є сім основних цілей, визначених у формі піраміди; представлено на рисунку 1.2.

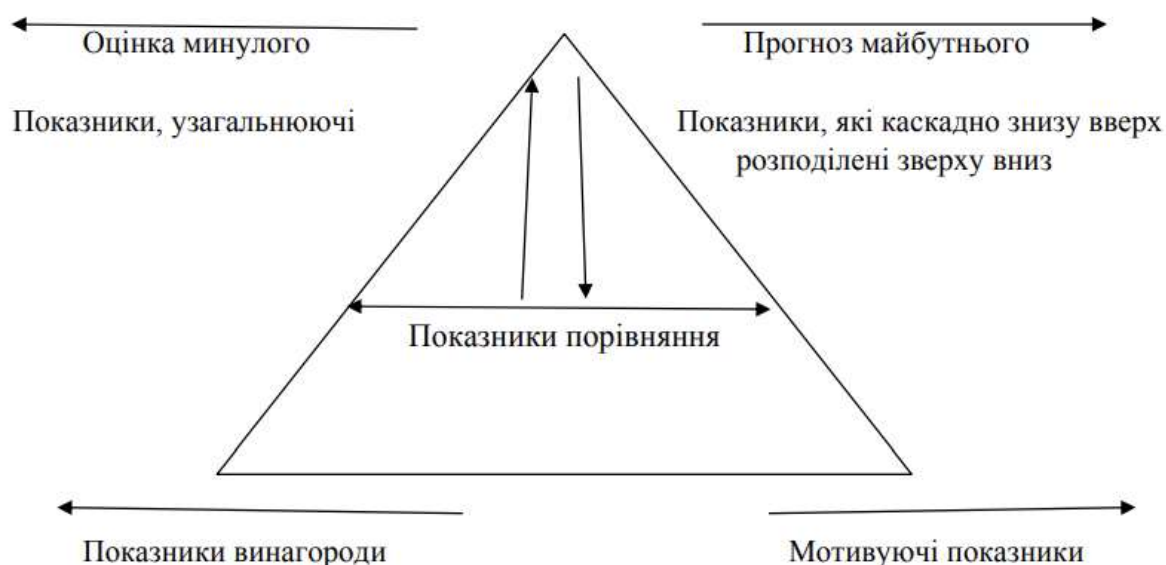

Рисунок 1.3 - Сім призначень показників для оцінювання

Поза пірамідою розташовані показники, що прогнозують майбутнє, оцінюють минуле, мотивацію працівників і оплату праці, оскільки ці економічні показники є загальними для всіх суб'єктів господарювання, незалежно від організаційно-правової форми господарювання, розмір підприємства, обсяг виробництва та кількість працівників. У піраміді є індикатори, призначені для узагальнення каскадного розподілу знизу вгору. Слід зазначити, що залежно від розвитку підприємства, можливо збільшувати та розширювати систему показників, необхідних для детального аналізу ділової активності. Такі показники, як прогноз майбутнього і оцінка минулого, розташовані у верхній частині піраміди і призначені для оцінки ефективності виробничо-господарської діяльності підприємства, а також минулих досягнень підприємства, але внизу піраміди знаходяться показники мотивації, винагороди, оскільки вони спрямовані на стимулювання ефективної роботи окремих працівників.

У процесі дослідження ефективності виробництва необхідно звернути увагу на виробничі функції, які описують залежність готової продукції від факторів, що впливають на процеси діяльності підприємства. Розглянемо

виробничу функцію, запропоновану Коббом-Дугласом, з урахуванням впливу двох факторів: капіталу і праці:

$$V = A \cdot K^{\alpha} \cdot L^{\beta}; \quad (1.2)$$

де V – обсяг виробництва;

K - засоби виробництва;

L - робоча сила;

A — коефіцієнт пропорційності або масштабу;

α, β – коефіцієнти еластичності капіталу та праці, що характеризують приріст обсягу виробництва, що становить 1% приросту відповідного фактора виробництва.

Крім того, якщо значення K і L збільшуються в n разів, то існує пряма пропорційна залежність зі збільшенням L у $n\alpha + \beta$.

Над цією виробничою функцією працювали Р. Слоу, Ю. Штерн, Е. Деніс, які відзначали необхідність урахування у виразі таких факторів: кваліфікації робітників і технічного рівня виробництва:

$$V = A \cdot K^{\alpha} \cdot L^{\beta} \cdot e^{Rt}; \quad (1.3)$$

де e^{Rt} – коефіцієнт, що відображає вплив якісних змін виробництва, в т.ч. технічного прогресу.

Реалізація цього теоретико-методологічного підходу можлива на основі інтегрального показника, який поєднує основні характеристики кожного показника системи оцінки ефективності фінансово-господарської діяльності підприємств.

У науковій літературі виділяють два основні підходи до оцінки ефективності фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання: цільовий та системний.

Системний підхід також включає два методи:

- 1) пошук необхідних коштів;
- 2) визначити ефективність використання всіх наявних коштів підприємства.

Тому для оцінки рівня ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства в рамках цільового методу використовуються такі критерії:

- ефективність - максимізація отриманих ефектів щодо поставлених цілей роботи;
- раціональність управління;
- рентабельність - раціоналізація співвідношення між отриманими результатами і понесеними витратами;
- прибутковість - максимізація різниці між доходами і витратами [15].

Системний підхід включає:

- зовнішня продуктивність підприємства;
- пошук необхідних засобів, оцінених абсолютними або відносними категоріями.

Вивчення праць вітчизняних і зарубіжних вчених показує, що питання вибору системи показників підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства та проведення комплексного аналізу на сьогодні ще не до кінця вирішені. Тому пропонується система кумулятивних показників для оцінки ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства (таблиця 1.1).

Доцільно вивчати ефективність фінансово-господарської діяльності підприємств на наступних етапах:

- 1) моделювання залежності обсягу виробництва від впливу основних факторів та їх прогнозування в залежності від зміни регресорів з метою наукового обґрунтування структури виробництва. Основою процесу побудови будь-якої економічної моделі є алгоритми, які визначають порядок розрахунків і математичних операцій, необхідних для обробки певної інформації, що стосується об'єкта дослідження;

Таблиця 1.1 – Основні показники для комплексного оцінювання ефективності фінансово-господарської діяльності підприємств

Тип показника результативності	Приклади
Показники процесів (Process measures)	<ul style="list-style-type: none"> – витрати на 1 грн. виробленої та реалізованої продукції; – строк погашення дебіторської заборгованості (днів); – строк погашення кредиторської заборгованості (днів); – коефіцієнт погашення дебіторської заборгованості; – коефіцієнт погашення кредиторської заборгованості; – коефіцієнти ліквідності; – коефіцієнт оборотності запасів; – коефіцієнт оборотності основних засобів; – фондівдача; – коефіцієнт маневреності власного капіталу; – коефіцієнт оборотності власного капіталу.
Показники результатів (Output measures)	<ul style="list-style-type: none"> – дохід (виручка) від реалізації продукції; – валовий дохід.
Показники кінцевих ефектів та ефективності (Outcome measures)	<ul style="list-style-type: none"> – чистий прибуток (збиток); – рентабельність продукції; – рентабельність продаж.
Показники впливу (Impact measures)	<ul style="list-style-type: none"> – сума коштів, яка зекономлена протягом всього виробничого циклу; – ступінь задоволення потреб у продукції споживачів.

2) визначити систему еквівалентних показників на основі використання запропонованої сукупності показників, які найкраще характеризують ефективність фінансово-господарської діяльності підприємств (таблиця 1.1);

3) за допомогою експертного методу, виходячи з особливостей методики розрахунку багаторівневого коефіцієнта кореляції (показника узгодженості або сумісності експертних висновків), визначення ваги кожного показника та вибір десяти важливих характеристик ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства шляхом проведення опитування експертів (керівників);

4) нормування значень десяти ключових показників, обраних експертами, та оцінка ефективності фінансово-господарської діяльності підприємств на основі методу багатовимірного середнього визначення інтегрального показника.

2 ХАРАКТЕРИСТИКА ДІЯЛЬНОСТІ ТА АНАЛІЗ СЕРЕДОВИЩА ФУНКЦІОНУВАННЯ ТДВ «ХМЕЛЬНИЦЬКЗАЛІЗОБЕТОН»

2.1 Загальна характеристика підприємства та аналіз його фінансово-економічних показників

Підприємство ТДВ «Хмельницькзалізобетон» розташоване в місті Хмельницькому і спеціалізується на виробництві залізобетонних конструкцій та виробів.

Основними напрямками діяльності досліджуваного підприємства є [16]:

1. Виробництво залізобетонних виробів: підприємство випускає широкий асортимент продукції, включаючи плити перекриття, балки, колони, фундаменти, блоки, та інші конструкційні елементи.

2. Інженерно-конструкторські послуги: «Хмельницькзалізобетон» надає послуги з проектування залізобетонних конструкцій, виконуючи індивідуальні замовлення відповідно до вимог клієнтів.

3. Будівельно-монтажні роботи: підприємство здійснює монтаж залізобетонних конструкцій на будівельних майданчиках, забезпечуючи комплексне виконання будівельних проектів.

4. Доставка та логістика: компанія має власний автопарк, що дозволяє здійснювати оперативну доставку продукції до замовників.

Підприємство «Хмельницькзалізобетон» працює з використанням сучасних технологій та обладнання, що забезпечує високу якість продукції. Виробничі потужності підприємства дозволяють задовольнити потреби як місцевих, так і регіональних будівельних компаній.

Основні техніко-економічні показники підприємства є важливим інструментом для аналізу його діяльності та оцінки ефективності діяльності. Ці

показники включають обсяги виробництва, собівартість продукції, прибутковість, продуктивність праці, рівень використання виробничих потужностей та інші.

Розрахунок техніко-економічних показників дозволяє підприємству:

1. Оцінити ефективність виробництва: виявлення слабких місць та можливостей для покращення.
2. Планувати та контролювати діяльність: забезпечення досягнення стратегічних цілей та операційної ефективності.
3. Забезпечити фінансову стабільність: оцінка рентабельності та прийняття рішень щодо оптимізації витрат.
4. Приймати обґрунтовані управлінські рішення: використання даних для прийняття рішень щодо інвестицій, модернізації обладнання, розширення виробництва тощо.

Аналізуючи техніко-економічні показники, можна:

1. Визначити тенденції: виявлення трендів у виробництві та фінансових результатах.
2. Зробити порівняння: оцінка діяльності підприємства у порівнянні з галузевими стандартами або конкурентами.
3. Виявити проблеми та можливості: ідентифікація проблемних зон та можливостей для вдосконалення.

В результаті аналізу основних техніко-економічних показників можна прийняти більш обґрунтовані управлінські рішення, спрямовані на покращення ефективності діяльності підприємства та підвищення його конкурентоспроможності на ринку. Саме тому аналіз діяльності ТДВ «Хмельницькзалізобетон» розпочинаємо з визначення основних техніко-економічних показників та визначення тенденцій.

Основні техніко-економічні показники ТДВ «Хмельницькзалізобетон» представлено в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1 – Основні техніко-економічні показники діяльності ТДВ «Хмельницькзалізобетон», 2021-2023 рр.

№ п/п	Показник	Період			Абс.відх.		Темп зміни, %	
		2021	2022	2023	2022/ 2021	2023/ 2022	2022/ 2021	2023/ 2022
1	Чистий дохід від реалізації продукції, робіт та послуг, тис.грн.	811393	576737	849716	-234656	272979	-28,92	47,33
2	Собівартість реалізованої продукції, робіт та послуг, тис.грн.	635296	472386	702409	-162910	230023	-25,64	48,69
3	Середньорічна вартість основних фондів, тис.грн.	163368	199766	171766	36398	-28000	22,28	-14,02
4	Фонд оплати праці, тис.грн.	119839	90784	120393	-29055	29609	-24,25	32,61
5	Середньооблікова чисельність працівників, осіб	527	444	399	-83	-45	-15,75	-10,14
6	Середньомісячна заробітна плата працівників, грн/особу	18950	17039	25145	-1910,9	8105,7	-10,08	47,57
7	Середньорічна продуктивність праці працівників, тис.грн./особу	1539,6	1299	2129	-240,6	830	-15,63	63,90
8	Чистий прибуток (збиток)	77734	27429	38102	-50305	10673	-64,71	38,91
9	Витрати на 1 грн реалізованої продукції, робіт та послуг, грн	0,78	0,82	0,83	0,04	0,01	5,13	1,22
10	Фондовіддача	4,97	2,89	4,9	-2,08	2,01	-41,85	69,55
11	Фондомісткість	0,2	0,35	0,2	0,15	-0,15	75,00	-42,86
12	Рентабельність (збитковість), %	12,24	5,81	5,42	-6,43	-0,39	-52,53	-6,71

Представимо динаміку основних техніко-економічних показників ТДВ «Хмельницькзалізобетон» у вигляді діаграм (рисунок 2.1-2.4).

На рисунку 2.1 представлено динаміку таких показників ТДВ «Хмельницькзалізобетон» за 2021-2023 рр.: чистий дохід від реалізації продукції, робіт та послуг, собівартість реалізованої продукції, робіт та послуг, середньорічна вартість основних фондів.

Рисунок 2.1 - Динаміка чистого доходу від реалізації продукції, робіт та послуг, собівартості реалізованої продукції, робіт та послуг, середньорічної вартісності основних фондів ТДВ «Хмельницькзалізобетон» за 2021-2023 рр.

У 2021 році розмір чистого доходу від реалізації продукції, робіт та послуг ТДВ «Хмельницькзалізобетону» склав понад 811 000 тис.грн. У 2022 році цей показник зменшився на 29% порівняно з 2021 роком, що свідчить про зниження обсягів реалізації або зменшення цін на продукцію. Можливі причини зниження доходу: економічні труднощі, зменшення попиту на продукцію внаслідок вторгнення рф на територію України. У 2023 році чистий дохід досягнув максимального значення за весь період аналізу і склав понад 849000 тис.грн. Це свідчить про значне покращення фінансових показників підприємства та успішне подолання труднощів попереднього року (рисунок 2.1).

Причини досягнення максимального чистого доходу у 2023 році можуть включати: впровадження нових технологій та покращення якості продукції, ефективні маркетингові стратегії, розширення ринків збуту, підвищення попиту на залізобетонні вироби.

Динаміка собівартості реалізованої продукції за період 2021-2023 рр. мала свої особливості. У 2022 році спостерігалось зменшення собівартості реалізованої продукції цього показника порівняно з 2021 роком, що може бути результатом оптимізації виробничих процесів та зниження витрат. У 2023 році собівартість реалізованої продукції зросла і перевищила показник 2021 року. Це може бути пов'язано з зростанням цін на сировину, енергоносії та інші ресурси.

У 2022 році середньорічна вартість основних фондів досягла найбільшого значення за весь період аналізу. Це свідчить про активні інвестиції у виробничі потужності, модернізацію обладнання та розширення виробничих площ. У 2023 році вартість основних фондів зменшилася порівняно з 2022 роком, але залишалася вищою за рівень 2021 року. Зниження вартості основних фондів у 2023 році може бути пов'язане з амортизацією обладнання або з тим, що інвестиції у нові основні засоби були меншими порівняно з попереднім роком.

Рисунок 2.2 - Динаміка фонду оплати праці та середньомісячної заробітної плати працівників ТДВ «Хмельницькзалізобетон» за 2021-2023 рр.

Фонд оплати праці досягнув максимального значення у 2023 році і склав понад 120 000 грн, що свідчить про значні виплати працівникам. В той же час середня облікова чисельність працівників мала тенденцію до зменшення: у 2021 році становила 527 осіб; у 2022 році зменшилася до 444 осіб, у 2023 році скоротилася до 399 осіб. Це пояснюється введенням у 2022 році воєнного стану в Україні і у зв'язку з цим відбулося скорочення чоловічої робочої сили (рисунок 2.2).

У 2022 році середньомісячна заробітна плата працівників була найнижчою і складала приблизно 17 000 грн. У 2023 році цей показник зріс до понад 25 000 грн., що свідчить про значне підвищення заробітної плати працівників ТДВ «Хмельницькзалізобетон».

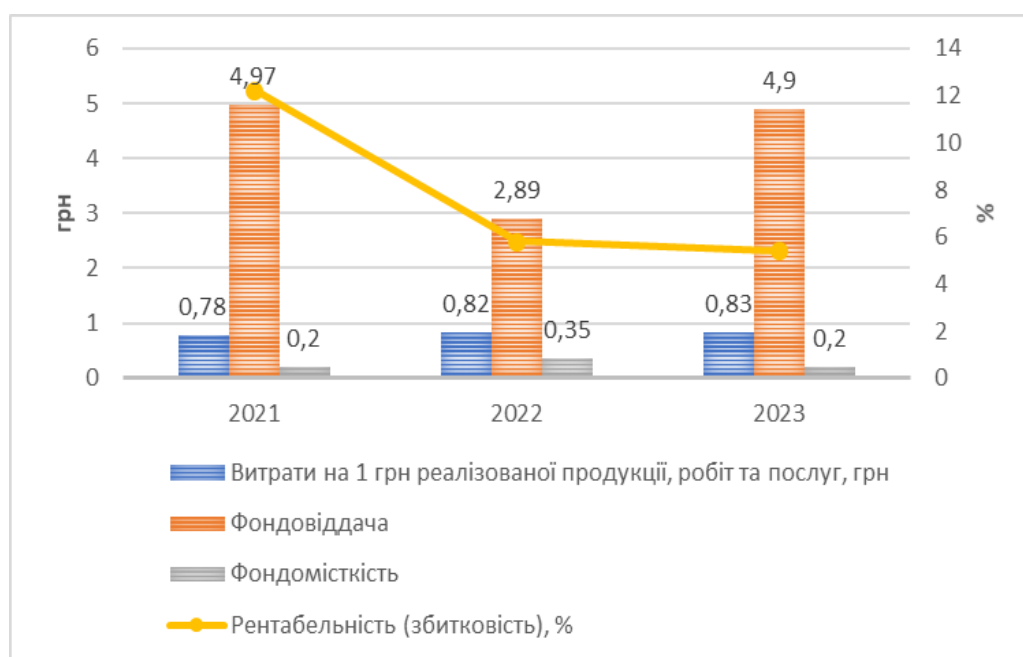

Рисунок 2.3 - Динаміка витрат на 1 грн реалізованої продукції, робіт та послуг, фондівіддачі, фондомісткості та рентабельності ТДВ «Хмельницькзалізобетон» за 2021-2023

Фондовіддача – це показник, який характеризує ефективність використання основних фондів підприємства, відображаючи, скільки одиниць продукції припадає на одиницю вартості основних фондів. У 2021 році

фондовіддача становила 4,97, що означає високу ефективність використання основних фондів. Це свідчить про те, що підприємство було здатне отримувати значний обсяг продукції на одиницю основних засобів (рисунок 2.3). У 2022 році показник знизився до 2,89. Це суттєве зменшення вказує на погіршення ефективності використання основних фондів. Можливими причинами можуть бути зменшення обсягів виробництва або збільшення вартості основних фондів без відповідного збільшення продукції. У 2023 році фондовіддача зросла до 4,9, що свідчить про відновлення ефективності використання основних фондів. Це зростання може бути пов'язане з підвищенням продуктивності праці, впровадженням нових технологій або модернізацією виробничого процесу (рисунок 2.3).

Фондомісткість – це показник, зворотний фондовіддачі, який показує, скільки одиниць вартості основних фондів припадає на одиницю продукції. У 2021 році фондомісткість становила 0,2, що відображає низьку потребу в основних фондах на одиницю продукції. Це свідчить про високу ефективність використання основних засобів. У 2022 році показник зріс до 0,35, що означає підвищення вартості основних фондів на одиницю продукції. Це може вказувати на зниження ефективності використання основних фондів або на збільшення амортизаційних відрахувань. У 2023 році фондомісткість знову знизилася до 0,2, що свідчить про відновлення ефективності використання основних фондів і оптимізацію виробничих процесів (рисунок 2.3).

Рентабельність – це показник, що характеризує прибутковість підприємства, відображаючи відношення прибутку до витрат або доходів. У 2021 році рентабельність була найвищою і становила 12,24%. Це вказує на високий рівень прибутковості та ефективності управління витратами підприємства. У 2022 році показник знизився до 5,81%, що свідчить про суттєве зменшення прибутковості. Можливими причинами можуть бути зростання витрат, зменшення обсягів продажу або зниження цін на продукцію. У 2023 році рентабельність ще трохи знизилася до 5,42%. Це свідчить про певну стабілізацію, але показник все ще залишається нижчим порівняно з 2021 роком, що може

вказувати на необхідність подальших заходів для підвищення прибутковості (рисунок 2.3).

Рисунок 2.4 - Динаміка розміру чистого прибутку ТДВ «Хмельницькзалізобетон» за 2021-2023

Чистий прибуток є одним з ключових фінансових показників, який відображає остаточний фінансовий результат діяльності підприємства після врахування всіх витрат, податків та інших обов'язкових платежів. Особливо важливим є аналіз динаміки чистого прибутку, оскільки він відображає зміни у фінансовому стані підприємства та його прибутковості в звітному періоді. У 2021 році чистий прибуток ТДВ «Хмельницькзалізобетон» був найвищим у цей період і склав понад 77 000 тис.грн. Високий рівень прибутку свідчить про успішну фінансову діяльність та ефективне управління ресурсами підприємства. У 2022 році чистий прибуток зменшився до понад 27 000 тис.грн. Зменшення прибутку може бути наслідком різних факторів, таких як зменшення обсягів продажу, збільшення витрат або негативний вплив зовнішніх факторів на діяльність підприємства. У 2023 році чистий прибуток знову зріс і склав понад 38 000 тис.грн. Зростання чистого прибутку вказує на позитивні тенденції у фінансовій діяльності підприємства, такі як підвищення обсягів продажу,

зменшення витрат або покращення умов на ринку (рисунок 2.4). Зростання чистого прибутку підтверджує успішність управлінських рішень та сприяє стабільності та зростанню підприємства в цілому.

Рекомендації для подальшого розвитку ТДВ «Хмельницькзалізобетон» на основі аналізу основних техніко-економічних показників наступні:

- продовження інвестицій у нові технології та модернізацію виробничих потужностей для підтримки високого рівня основних фондів ТДВ «Хмельницькзалізобетон»;
- пошук нових ринків збуту та розширення асортименту продукції ТДВ «Хмельницькзалізобетон»;
- підвищення рівня кваліфікації персоналу та впровадження сучасних методів управління ТДВ «Хмельницькзалізобетон»;
- оптимізацію виробничих процесів для зниження собівартості продукції та підвищення рентабельності ТДВ «Хмельницькзалізобетон»;
- підтримку конкурентного рівня заробітної плати для залучення та утримання кваліфікованих працівників ТДВ «Хмельницькзалізобетон».

Ці кроки допоможуть ТДВ «Хмельницькзалізобетон» продовжувати зміцнювати свої позиції на ринку та досягати нових висот у фінансових показниках.

2.2 Аналіз внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства

Успішна діяльність будь-якого підприємства залежить від багатьох факторів, серед яких важливу роль відіграють внутрішнє та зовнішнє середовища. Внутрішнє середовище включає в себе ресурси, структуру, процеси та культуру підприємства, тоді як зовнішнє середовище охоплює макроекономічні, політичні, соціальні та технологічні фактори, які впливають на діяльність підприємства.

Далі проведемо аналіз внутрішнього та зовнішнього середовища ТДВ «Хмельницькзалізобетон».

Внутрішнє середовище ТДВ «Хмельницькзалізобетон» включає такі фактори:

1. Організаційна структура та управління: ТДВ «Хмельницькзалізобетон» має чітку організаційну структуру, яка забезпечує ефективне управління та координацію діяльності. Керівництво підприємства постійно працює над удосконаленням управлінських процесів, впроваджуючи сучасні методи менеджменту та автоматизації управління.

2. Персонал та корпоративна культура: успіх підприємства значною мірою залежить від кваліфікації та мотивації її працівників. ТДВ «Хмельницькзалізобетон» надає значну увагу розвитку персоналу, впроваджуючи програми навчання та підвищення кваліфікації. Корпоративна культура підприємства базується на цінностях командної роботи, інновацій та відповідальності.

3. Виробничі потужності та технології: ТДВ «Хмельницькзалізобетон» володіє сучасними виробничими потужностями, що дозволяє виготовляти високоякісні залізобетонні вироби. Постійне оновлення технологій та обладнання є ключовим пріоритетом для забезпечення конкурентоспроможності продукції на ринку. ТДВ «Хмельницькзалізобетон» інвестує в нові технології та впроваджує автоматизацію виробничих процесів.

4. Інновації та дослідження: ТДВ «Хмельницькзалізобетон» активно працює над розробкою нових продуктів та технологій, співпрацює з науковими установами та бере участь у галузевих виставках та конференціях для впровадження передових рішень у виробництві.

Зовнішнє середовище ТДВ «Хмельницькзалізобетон» включає такі фактори:

1. Економічні фактори: макроекономічна ситуація в Україні суттєво впливає на діяльність підприємств будівельної галузі, до якої належить ТДВ «Хмельницькзалізобетон». Коливання валютного курсу, інфляція та економічна

нестабільність впливають на купівельну спроможність клієнтів і, відповідно, на фінансові показники підприємства.

2. Політичні фактори: політична нестабільність та військові дії на території України створюють додаткові ризики для бізнесу, включаючи ризики втрати активів, порушення логістичних ланцюгів та зменшення інвестиційної привабливості. Діяльність досліджуваного підприємства також може зазнавати впливу змін у законодавстві та регулюванні будівельної галузі.

3. Соціальні фактори: зміни в демографічній ситуації, міграційні процеси та зміни в попиті на житло і будівельні матеріали також впливають на ринок збуту продукції ТДВ «Хмельницькзалізобетон». Зростання урбанізації може створювати нові можливості для розвитку підприємства, тоді як скорочення населення в певних регіонах може призвести до зменшення попиту.

4. Технологічні фактори: інновації у виробництві залізобетонних виробів, впровадження нових технологій та автоматизація виробничих процесів можуть значно підвищити ефективність діяльності підприємства. Інвестиції у сучасне обладнання та навчання персоналу є важливими для підтримання конкурентоспроможності ТДВ «Хмельницькзалізобетон». Водночас, швидкий технологічний розвиток потребує постійного оновлення виробничих потужностей та впровадження нових методів виробництва.

Таким чином, аналіз внутрішнього та зовнішнього середовища ТДВ «Хмельницькзалізобетон» показав, що підприємство має потенціал для подальшого розвитку завдяки ефективному управлінню, сучасним виробничим потужностям та кваліфікованому персоналу. Зовнішні фактори, такі як економічна та політична ситуація, впливають на діяльність компанії, але правильне управління та адаптація до змін можуть допомогти у подоланні цих викликів. Врахування зовнішніх факторів, таких як макроекономічні умови, політична стабільність, соціальні та технологічні зміни, є важливим для стратегічного планування та досягнення стійкого зростання.

2.3 Оцінка ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства

Під оцінкою ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства розуміємо розрахунок та визначення динаміки показників, які допоможуть здійснити комплексний аналіз фінансової діяльності ТДВ «Хмельницькзалізобетон», виявити сильні та слабкі сторони досліджуваного підприємства, а також надають інформацію для прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Розпочнемо з аналізу показників ліквідності ТДВ «Хмельницькзалізобетон». В таблиці 2.2 представлено показники ліквідності ТДВ «Хмельницькзалізобетон» за 2021-2023 рр.

Таблиця 2.2 - Показники ліквідності ТДВ «Хмельницькзалізобетон» за 2021-2023 рр.

№ п/п	Показник	Період			Абс.відх.	
		2021	2022	2023	2022/ 2021	2023/ 2022
1	Коефіцієнт поточної ліквідності	3,28	4,54	3,58	1,26	-0,96
2	Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,32	0,14	0,44	-0,18	0,3
3	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,22	0,04	0,25	-0,18	0,21

Коефіцієнт поточної ліквідності визначає здатність підприємства виконати поточні зобов'язання за допомогою своїх поточних активів. Високий рівень поточної ліквідності вказує на стабільність фінансового стану підприємства. Для ТДВ «Хмельницькзалізобетон» цей показник у 2021 рік склав 3,28. Це означає, що на кожну одиницю поточних зобов'язань підприємство мало 3,28 одиниць поточних активів. Високе значення цього показника свідчить про те, що підприємство мало достатньо засобів для погашення своїх поточних зобов'язань.

У 2022 році показник зріс до 4,54. Це ще вище, ніж у 2021 році, що свідчить про подальше зростання ліквідності підприємства та підвищення його здатності виконати поточні зобов'язання. У 2023 році показник склав 3,58, що трохи менше, ніж у 2022 році, але все ще на високому рівні, що вказує на досить стабільну ліквідність підприємства в цьому році.

Коефіцієнт швидкої ліквідності показує здатність підприємства виконати свої поточні зобов'язання, виключаючи запаси. Цей показник дозволяє оцінити, наскільки швидко підприємство може виплатити свої кредиторські зобов'язання. Коефіцієнт швидкої ліквідності ТДВ «Хмельницькзаліобетон» у 2021 році склав 0,32. Це означає, що на кожен гривню поточних зобов'язань підприємство мало 0,32 гривні швидколіквідних активів. Низьке значення цього показника може вказувати на те, що підприємство може виникнути труднощі у виплаті своїх поточних зобов'язань з власних швидколіквідних ресурсів. У 2022 році коефіцієнт швидкої ліквідності склав 0,14, що є значно меншим, ніж у 2021 році. Це може свідчити про погіршення здатності підприємства виконати свої поточні зобов'язання за допомогою своїх швидколіквідних активів. У 2023 році коефіцієнт швидкої ліквідності зріс до 0,44, що вказує на певне покращення здатності підприємства погасити свої поточні зобов'язання з власних швидколіквідних ресурсів.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності для ТДВ «Хмельницькзаліобетон» у 2021 році склав 0,22. Це вказує на те, що на кожен гривню поточних зобов'язань підприємство мало 0,22 гривні готівки та еквівалентів готівки. Високе значення цього показника може свідчити про досить високий рівень готівкових ресурсів, що може бути використано для погашення зобов'язань. У 2022 році коефіцієнт абсолютної ліквідності зменшився до 0,04, що є значно меншим, ніж у 2021 році. Це може свідчити про зменшення рівня готівкових ресурсів у порівнянні з попереднім роком. У 2023 році коефіцієнт абсолютної ліквідності знову зріс і становив 0,25. Це може вказувати на певне відновлення готівкових ресурсів ТДВ «Хмельницькзаліобетон» у порівнянні з попереднім роком.

Загалом, ТДВ «Хмельницькзалізобетон» показує високий рівень ліквідності протягом розглянутого періоду, що є позитивним сигналом для фінансової стабільності та здатності підприємства виконувати свої поточні зобов'язання.

Наступною групою показників, які аналізують ефективність фінансово-господарської діяльності ТДВ «Хмельницькзалізобетон», є показники рентабельності (таблиця 2.3).

Таблиця 2.3 - Показники рентабельності ТДВ «Хмельницькзалізобетон» за 2021-2023 рр.

№ п/п	Показник	Період			Абс.відх.	
		2021	2022	2023	2022/ 2021	2023/ 2022
1	Коефіцієнт рентабельності активів	0,15	0,05	0,06	-0,1	0,01
2	Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	1,95	1,31	1,8	-0,64	0,49
3	Коефіцієнт рентабельності сукупного капіталу	0,12	0,04	0,05	-0,08	0,01
4	Коефіцієнт рентабельності реалізованої продукції	0,1	0,05	0,04	-0,05	-0,01

У 2021 році коефіцієнт рентабельності активів склав 0,15. Це означає, що на кожну гривню активів припадає 15 копійок прибутку. У 2022 році коефіцієнт рентабельності активів зменшився до 0,05. Це може свідчити про погіршення ефективності використання активів для отримання прибутку. У 2023 році коефіцієнт рентабельності активів зростає до 0,06. Це свідчить про певне відновлення ефективності використання активів для отримання прибутку.

У 2021 році коефіцієнт рентабельності власного капіталу склав 1,95. Це високе значення свідчить про високу ефективність використання власних коштів для отримання прибутку. У 2022 році коефіцієнт рентабельності власного капіталу зменшився до 1,31, але все ще залишається на високому рівні. У 2023 році коефіцієнт рентабельності власного капіталу знову зросла і склала 1,8. Це свідчить про певне відновлення ефективності використання власного капіталу для отримання прибутку.

У 2021 році коефіцієнт рентабельності сукупного капіталу склав 0,12. У 2022 році коефіцієнт рентабельності сукупного капіталу зменшився до 0,04. У 2023 році коефіцієнт рентабельності сукупного капіталу зросла до 0,05.

Зниження коефіцієнта рентабельності реалізованої продукції також може вказувати на певні проблеми або тенденції в діяльності підприємства. Ось короткий аналіз цього показника. У 2021 році коефіцієнт рентабельності реалізованої продукції склав 0,01. Це низьке значення свідчить про те, що прибутковість виробництва та реалізації продукції була дуже низькою. У 2022 році коефіцієнт рентабельності реалізованої продукції збільшився до 0,05, але все ще залишається на відносно низькому рівні. У 2023 році коефіцієнт рентабельності реалізованої продукції знову знизився до 0,04. Це може свідчити про продовження проблем в області ефективності виробництва та/або реалізації продукції.

Загалом, зниження коефіцієнта рентабельності реалізованої продукції може вказувати на потребу удосконалення у виробничих процесах, зменшення витрат або збільшення цін на продукцію для досягнення більш високих рівнів прибутковості.

Таблиця 2.4 - Показники фінансової стійкості ТДВ «Хмельницькзалізобетон» за 2021-2023 рр.

№ п/п	Показник	Період			Абс.відх.	
		2021	2022	2023	2022/ 2021	2023/ 2022
1	Коефіцієнт автономії	0,8	0,85	0,77	0,05	-0,08
2	Коефіцієнт фінансової незалежності	1	0,98	0,94	-0,02	-0,04
3	Коефіцієнт фінансового ризику	0,2	0,16	0,27	-0,04	0,11

Проаналізуємо показники фінансової стійкості ТДВ «Хмельницькзалізобетон» за досліджуваний період (таблиця 2.4). У 2021 році коефіцієнт автономії склав 0,8. Це високий рівень, що свідчить про те, що підприємство має значну частку власних коштів у своєму капіталі. У 2022 році коефіцієнт автономії зростає до 0,85, що ще більше підтверджує високий рівень фінансової стійкості та незалежності підприємства. У 2023 році коефіцієнт автономії знизився до 0,77, але все ще залишається на високому рівні, що свідчить про те, що підприємство має значну частку власних коштів у своєму капіталі.

У 2021 році коефіцієнт фінансової незалежності склав 1. Це означає, що підприємство має повну фінансову незалежність, що є дуже позитивним сигналом. У 2022 році коефіцієнт фінансової незалежності зменшився до 0,98, але все ще залишається на досить високому рівні. У 2023 році коефіцієнт фінансової незалежності подальше зниження до 0,94, але це значення все ще свідчить про високу фінансову незалежність підприємства.

У 2021 році коефіцієнт фінансового ризику склав 0,2. Це низький рівень, що свідчить про те, що підприємство має досить низький рівень фінансового ризику. У 2022 році коефіцієнт фінансового ризику зменшився до 0,16, що ще більше підтверджує низький рівень ризику у фінансовій діяльності підприємства. У 2023 році коефіцієнт фінансового ризику зростає до 0,27, що може свідчити про певне

зростання рівня ризику у фінансовій діяльності підприємства, але все ще залишається на досить низькому рівні.

Загалом, високі показники автономії та фінансової незалежності разом з низьким рівнем фінансового ризику свідчать про стабільність та надійність фінансового стану ТДВ «Хмельницькзалізобетон». Однак зростання коефіцієнту фінансового ризику у 2023 році може вимагати уваги та додаткового аналізу з боку управління підприємством.

Показники групи ділової активності є важливими для розуміння того, наскільки ефективно підприємство використовує свої ресурси для здійснення своєї господарської діяльності. Ці показники допомагають оцінити, як швидко підприємство перетворює свої активи в продажі та грошові кошти. В таблиці 2.5 представлено показники ділової активності ТДВ «Хмельницькзалізобетон» за 2021-2023 рр.

Таблиця 2.5 - Показники ділової активності ТДВ «Хмельницькзалізобетон» за 2021-2023 рр.

№ п/п	Показник	Період			Абс.відх.	
		2021	2022	2023	2022/ 2021	2023/ 2022
1	Коефіцієнт оборотності активів	1,6	1,1	1,4	-0,5	0,3
2	Коефіцієнт оборотності оборотних активів	2,5	1,9	2,1	-0,6	0,2
3	Коефіцієнт оборотності необоротних активів	4,4	2,7	4,6	-1,7	1,9
4	Коефіцієнт оборотності запасів	5,2	3,1	4,4	-2,1	1,3
5	Коефіцієнт оборотності власного капіталу	2,0	1,3	1,8	-0,7	0,5
6	Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	4,6	3,9	4,3	-0,7	0,4
	Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	7,5	7,8	7,1	-0,5	0,3

Коефіцієнт оборотності активів показує, наскільки ефективно підприємство використовує свої активи для генерування доходу. Високий коефіцієнт оборотності активів ТДВ «Хмельницькзалізобетон» у 2021 році (1.6) свідчить про ефективне використання активів для генерації доходу. Коефіцієнт оборотності оборотних активів (2.5) також вказує на ефективне управління оборотними активами.

У 2022 році відбулось зниження коефіцієнта оборотності активів ТДВ «Хмельницькзалізобетон» до 1.1, може свідчити про менш ефективне використання активів порівняно з 2021 роком. Коефіцієнт оборотності оборотних активів також знизився до 1.9, що може вказувати на проблеми з управлінням оборотними активами або зменшення ефективності операцій. У 2023 році коефіцієнт оборотності активів зріс до 1.4, що свідчить про покращення ефективності використання активів у порівнянні з 2022 роком, але все ще нижче, ніж у 2021 році. Коефіцієнт оборотності оборотних активів також зріс у 2023 році до 2.1, що показує покращення у використанні оборотних активів порівняно з 2022 роком.

Коефіцієнт оборотності необоротних активів показує, наскільки ефективно підприємство використовує свої необоротні активи для генерації виручки. Коефіцієнт оборотності необоротних активів ТДВ «Хмельницькзалізобетон»: у 2021 - високий коефіцієнт (4.4) свідчить про ефективне використання необоротних активів для генерації виручки; у 2022 році - значне зниження до 2.7 може вказувати на менш ефективне використання необоротних активів, можливо, через зниження попиту або інші операційні труднощі; у 2023 році - зростання до 4.6 свідчить про відновлення ефективності та можливе покращення управління необоротними активами або збільшення виручки.

Коефіцієнт оборотності запасів показує, скільки разів підприємство продає і замінює свій запас протягом певного періоду. Коефіцієнт оборотності запасів ТДВ «Хмельницькзалізобетон»: у 2021 році - високий коефіцієнт (5.2) вказує на ефективне управління запасами та швидкий оборот запасів; у 2022 році - значне зниження до 3.1 свідчить про зменшення швидкості обороту запасів, що може

бути результатом надмірного запасу або зниження попиту; у 2023 році - зростання до 4.4 вказує на покращення управління запасами, хоча рівень ще не досягнув рівня 2021 року.

Коефіцієнт оборотності необоротних активів показує, наскільки ефективно компанія використовує свої необоротні активи для генерації виручки. Коефіцієнт оборотності необоротних активів ТДВ «Хмельницькзалізобетон»: у 2021 році - високий коефіцієнт (4.4) свідчить про ефективне використання необоротних активів для генерації виручки; у 2022 році - значне зниження до 2.7 може вказувати на менш ефективне використання необоротних активів, можливо, через зниження попиту або інші операційні труднощі; у 2023 - зростання до 4.6 свідчить про відновлення ефективності та можливе покращення управління необоротними активами або збільшення виручки.

Коефіцієнт оборотності запасів показує, скільки разів підприємство продає і замінює свій запас протягом певного періоду. Коефіцієнт оборотності запасів ТДВ «Хмельницькзалізобетон»: у 2021 році - високий коефіцієнт (5.2) вказує на ефективне управління запасами та швидкий оборот запасів; у 2022 році - значне зниження до 3.1 свідчить про зменшення швидкості обороту запасів, що може бути результатом надмірного запасу або зниження попиту; у 2023 році - зростання до 4.4 вказує на покращення управління запасами, хоча рівень ще не досягнув рівня 2021 року.

Таким чином, ТДВ «Хмельницькзалізобетон» демонструє покращення у використанні своїх необоротних активів та управлінні запасами в 2023 році після значного зниження в 2022 році. Це може свідчити про успішні заходи щодо оптимізації операцій та відновлення ефективності. Проте, для досягнення рівнів ефективності 2021 року ТДВ «Хмельницькзалізобетон» має продовжувати вдосконалювати свої процеси управління активами та запасами.

3 ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЕФЕКТИВНІСТЮ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТДВ «ХМЕЛЬНИЦЬЗАЛІЗОБЕТОН»

3.1 Визначення впливу факторів на ефективність діяльності підприємства

Чистий дохід від реалізації є одним з ключових показників фінансово-господарської діяльності підприємства будь-якої галузі, оскільки він відображає кінцевий результат основної діяльності підприємства після врахування всіх знижок, повернень товарів та непрямих податків.

Використання цього показника в якості індикатора ефективності фінансово-господарської діяльності ТДВ «Хмельницькзалізобетон» має кілька важливих переваг. Розглянемо їх детально:

1. Об'єктивність та зрозумілість: чистий дохід від реалізації є конкретним і чітким показником, який легко піддається кількісному аналізу та інтерпретації. Це забезпечує високу ступінь об'єктивності в оцінці фінансової ефективності підприємства.

2. Зв'язок з основною діяльністю: оскільки цей показник безпосередньо пов'язаний з основною діяльністю підприємства, він дозволяє оцінити, наскільки ефективно підприємство здійснює свою основну функцію — виробництво та реалізацію продукції або послуг.

3. Вимірюваність і порівнюваність: Чистий дохід від реалізації легко виміряти і порівняти з попередніми періодами або з аналогічними показниками інших підприємств галузі, що робить його зручним для динамічного аналізу та порівняльної оцінки.

Для аналізу впливу на величину чистого доходу від реалізації було обрано наступні фактори: собівартість реалізованої продукції та середньорічна продуктивність праці. Такий вибір показників в якості факторів впливу на розмір

чистого доходу від реалізації продукції, робіт та послуг обґрунтовується наступним чином:

1. Собівартість реалізованої продукції: цей показник відображає загальні витрати, пов'язані з виробництвом та реалізацією продукції. Від нього безпосередньо залежить прибутковість підприємства. Зниження собівартості при незмінній ціні реалізації продукції призводить до збільшення чистого доходу, що робить цей фактор одним з ключових для аналізу ефективності фінансово-господарської діяльності.

2. Середньорічна продуктивність праці: цей показник характеризує ефективність використання трудових ресурсів підприємства. Висока продуктивність праці дозволяє виробляти більше продукції з меншими затратами часу та ресурсів, що позитивно впливає на чистий дохід. Аналіз цього фактору допомагає зрозуміти, як ефективність праці впливає на фінансові результати компанії.

Застосування кореляційно-регресійного аналізу дозволить визначити ступінь та характер зв'язку між чистим доходом від реалізації продукції, робіт та послуг та обраними факторами (собівартістю реалізованої продукції і середньорічною продуктивністю праці). Це допоможе виявити залежності та зробити висновки щодо того, які з факторів мають найбільший вплив на фінансову ефективність підприємства. Та в результаті дозволить розробити рекомендації щодо покращення управління цими факторами для підвищення чистого доходу від реалізації і, відповідно, підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності ТДВ «Хмельницькзалізобетон».

Для проведення кореляційно-регресійного аналізу необхідно було обрати динаміку показників за період, не менший, ніж 4 роки (2021-2023 рр.)

Вихідні дані для проведення кореляційно-регресійного аналізу представлено у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1 – Вхідні дані для кореляційно-регресійного аналізу для ТДВ «Хмельницькзалізобетон»

Показник / Період	2020	2021	2022	2023
Чистий дохід від реалізації продукції, робіт та послуг, тис.грн.	581386	811393	576737	849716
Собівартість реалізованої продукції, робіт та послуг, тис.грн.	447561	635296	472386	702409
Середньорічна продуктивність праці працівників, тис. грн / особу	1283,4	1539,6	1299	2129

Загальний вигляд рівняння регресії, котрий описує зв'язок між результативною ознакою та факторними має наступний вигляд:

$$Y = a_0 + a_1 x_1 + a_2 x_2 \quad (3.1)$$

де Y – чистий дохід від реалізації продукції ТДВ «Хмельницькзалізобетон», тис. грн.

x_1 – собівартість реалізованої продукції, робіт та послуг ТДВ «Хмельницькзалізобетон», тис. грн./особу;

x_2 – середньорічна продуктивність праці працівників ТДВ «Хмельницькзалізобетон», тис. грн./ особу;

a_0 – вільний член рівняння регресії.

Для проведення кореляційного аналізу використовувалась надбудова MS Excel - «Аналіз даних» - «Кореляція». Отримані результати представлено у таблиці 3.2.

Таблиця 3.2 – Результати кореляційного аналізу для ТДВ «Хмельницькзалізобетон»

	Чистий дохід від реалізації продукції, робіт та послуг, тис.грн.	Собівартість реалізованої продукції, робіт та послуг, тис.грн.	Середньорічна продуктивність праці працівників, тис.грн. / особу
Чистий дохід від реалізації продукції, робіт та послуг, тис.грн.	1		
Собівартість реалізованої продукції, робіт та послуг, тис.грн.	0,999995204	1	
Середньорічна продуктивність праці працівників, тис. грн / особу	0,999988604	0,999998379	1

У таблиці 3.3 представлено таблицю зі шкалою Чеддока, згідно якої визначимо оцінку тісноти зв'язку між досліджуваними ознаками (таблиця 3.4).

Таблиця 3.3 – Шкала Чеддока

Значення коефіцієнта кореляції	Характеристика тісноти зв'язку
до 0,3	Практично відсутній
0,31–0,5	Слабкий
0,51–0,7	Помітний
0,71–0,9	Сильний (або тісний)
0,91–0,99	Дуже сильний (або дуже тісний)

Таблиця 3.4 – Оцінка тісноти зв'язку чистого доходу від реалізації продукції, робіт та послуг ТДВ «Хмельницькзалізобетон» із факторними ознаками

Показник	Собівартість реалізованої продукції	Середньорічна продуктивність праці
Чистий дохід від реалізації продукції, робіт та послуг	Дуже тісний	Дуже тісний

Таким чином, за результатами проведеного кореляційного аналізу можна зробити висновок (таблиця 3.4), що між чистим доходом від реалізації продукції, робіт та послуг та факторними ознаками спостерігається майже однаковий сильний зв'язок, оскільки коефіцієнти кореляції майже однакові для двох факторів і рівні 0,99999.

Результати кореляційного аналізу свідчать про те, що між факторами (x_1, x_2) мультиколінеарність присутня ($|r| > 0,7$).

Проведемо регресійний аналіз для встановлення форми зв'язку між досліджуваними ознаками. Для цього використовуємо надбудова MS Excel «Аналіз даних» - «Регресія». Отримані результати представлено у таблицях 3.5 – 3.7.

Таблиця 3.5 – Результати регресійної статистики для ТДВ «Хмельницькзалізобетон»

<i>Regression Statistics</i>	
Multiple R	0,99403
R Square	0,98809
Adjusted R Square	0,96427
Standard Error	27606,9
Observations	4

Скорегований коефіцієнт детермінації (таблиця 3.5) $R^2 \approx 0,96427$, тобто зміна результативної величини (Чистий дохід від реалізації продукції, робіт та послуг) на 96,43 % спричинена зміною факторних ознак.

Таблиця 3.6 – Результати дисперсійного аналізу для ТДВ «Хмельницькзалізобетон»

	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>Significance F</i>
Regression	2	6,32E+10	3,16E+10	41,48288329	0,109131185
Residual	1	7,62E+08	7,62E+08		
Total	3	6,4E+10			

Результати дисперсійного аналізу вказують на надійність отриманої моделі: за критерієм Фішера $f^* = 35,19639 > f_{\text{табл.}} = 0,12366$, де $f_{\text{табл.}} = F(1 - 0,95; m; n - m - 1)$, тобто рівняння регресії (його коефіцієнти) значиме (на 95 %), вплив випадкових факторів відсутній.

Таблиця 3.7 – Результати регресійного аналізу для ТДВ «Хмельницькзалізобетон»

	<i>Standard Error</i>	<i>t Stat</i>	<i>P-value</i>	<i>Lower 95%</i>	<i>Upper 95%</i>
Чистий дохід від реалізації продукції, робіт та послуг, тис.грн.	74083,47081	0,565505	0,672351524	-899425,1977	983214,2977
Собівартість реалізованої продукції, робіт та послуг, тис.грн.	0,30448016	4,667623	0,134359457	-2,447588551	5,289985963
Середньорічна продуктивність праці працівників, тис.грн./особу	95,57704918	-0,93216	0,522344684	-1303,514228	1125,328882

За результатами проведеного регресійного аналізу робимо наступні висновки:

- Р-значення для показника собівартості реалізованої продукції, робіт та послуг менше 0,5, отже, ця факторна ознака впливає на результативну. Для іншого фактору (Собівартість реалізованої продукції) Р-значення більше 0,5 (0,52), що свідчить про відсутність вагомого впливу цього фактору на результативний показник.

- оцінку статистичної значимості параметрів регресії здійснюємо за допомогою t-критерія (таблиця 3.7), при отриманих значеннях t-статистики, які менші $t_{\text{табл}(0,95;n-m-1)} = 0,078$, тобто природа формування параметрів є випадковою і варто визнати статистичну значимість параметра.

Отримано довірчі інтервали для параметрів регресії:

$$-2,45 \leq x_1 \leq 5,29;$$

$$-1303,51 \leq x_2 \leq 1125,33.$$

Для отриманої економетричної моделі, яка буде показувати ступінь впливу двох факторів на чистий дохід від реалізації продукції, робіт та послуг ТДВ «Хмельницькзалізобетон», необхідно знайти значення параметрів моделі за цими факторами. Для цього використаємо в MS Excel функцію «LINEST» (табл. 3.8).

Таблиця 3.8 – Параметри економетричної моделі для ТДВ «Хмельницькзалізобетон»

b_2	b_1	b_0
-89,09267326	1,421198706	41894,55

На основі розрахованих даних та фінансової звітності ТДВ «Хмельницькзалізобетон» побудовано лінійну модель залежності чистого доходу від реалізації продукції, робіт та послуг від собівартості реалізованої продукції та середньорічної продуктивності праці:

$$Y = 41894,55 + 1,42 \cdot X_2 - 89,09 \cdot X_3.$$

За допомогою побудованої моделі можна визначити наступне: збільшення продуктивності праці на 1 од. вим. призводить до збільшення чистого доходу від реалізації продукції, робіт та послуг в середньому на 1,42 од. вим.; збільшення собівартості реалізованої продукції на 1 од. вим. призводить до зменшення чистого доходу від реалізації продукції, робіт та послуг в середньому на 89,09 од. вим.

Для визначення впливу зміни питомої ваги факторної ознаки на результативний показник за умови, що вплив інших факторних ознак є відсутній, визначимо наступні коефіцієнти еластичності:

$$E_i = a_i \frac{x_i}{\bar{y}_i} \quad (3.1)$$

$$\text{Таким чином, } E_1 = 1,42 \cdot \frac{1562,75}{704808} = 1,138.$$

Коефіцієнт еластичності $|E_1| > 1$, тобто він має суттєвий вплив на результативну ознаку Y .

$$E_2 = -89,09 \cdot \frac{564413}{704808} = -0,198.$$

Коефіцієнт еластичності $|E_2| < 1$, тобто його вплив на результативну величину Y є незначним.

Таким чином, опираючись на розраховані коефіцієнти еластичності можемо зробити наступний висновок: якщо середньорічна продуктивність праці працівників зросте на 1 %, то чистий дохід від реалізації продукції, робіт та послуг ТДВ «Хмельницькзалізобетон» збільшиться на 1,138%; якщо собівартість реалізованої продукції, робіт та послуг зросте на 1 %, то чистий дохід від реалізації продукції, робіт та послуг ТДВ «Хмельницькзалізобетон» зменшиться на 0,198%.

3.2 Шляхи підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства

Як показали результати кореляційного аналізу, найбільший вплив на чистий дохід від реалізації продукції, робіт та послуг ТДВ «Хмельницькзалізобетон» мають два ключових фактори: собівартість реалізованої продукції та середньорічна продуктивність праці працівників. Ці фактори безпосередньо впливають на фінансові результати будівельного підприємства, тому підвищення їх ефективності може суттєво поліпшити загальний рівень ефективності підприємства.

На підставі результатів аналізу пропонуємо наступні заходи для підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності будівельного підприємства:

1. Зниження собівартості реалізованої продукції:

- Оптимізація витрат на матеріали: перегляд договорів з постачальниками з метою зниження цін на будівельні матеріали; використання альтернативних матеріалів, які мають нижчу вартість без втрати якості; впровадження системи контролю якості матеріалів для мінімізації втрат та відходів.

- Вдосконалення виробничих процесів: впровадження нових технологій будівництва, які дозволяють знизити витрати на виробництво; автоматизація та механізація виробничих процесів для підвищення ефективності праці та зниження витрат на оплату праці; регулярний аналіз та оптимізація виробничих процесів для виявлення та усунення неефективностей.

- Управління запасами: впровадження системи управління запасами, яка дозволяє оптимізувати обсяги закупівель та зберігання матеріалів; зниження витрат на зберігання та втрати через псування або моральне старіння матеріалів.

2. Підвищення продуктивності праці працівників:

- Професійний розвиток та навчання: організація регулярних навчальних курсів та семінарів для підвищення кваліфікації працівників; впровадження системи наставництва та стажування для нових працівників з метою швидкої адаптації та підвищення продуктивності.

- Мотивація працівників: розробка системи мотивації, яка включає премії за перевиконання планів, якісне виконання робіт та впровадження інновацій; забезпечення справедливої та конкурентоспроможної системи оплати праці; поліпшення умов праці та забезпечення комфортного робочого середовища.

- Організація праці: оптимізація робочих процесів для зменшення втрат часу та підвищення ефективності використання робочого часу; впровадження гнучких графіків роботи для підвищення задоволеності працівників та зниження рівня стресу; використання сучасних технологій управління проектами для ефективного планування та контролю за виконанням робіт.

3. Інші заходи:

- Вдосконалення управлінських процесів: впровадження системи управління якістю ISO 9001 для забезпечення високого рівня організації роботи та зниження

ризиків; використання сучасних інформаційних систем для автоматизації управлінських процесів та підвищення ефективності прийняття рішень.

- Маркетингова стратегія: розробка ефективної маркетингової стратегії для збільшення обсягів продажів та залучення нових клієнтів; впровадження сучасних методів просування продукції та послуг, включаючи цифровий маркетинг та соціальні мережі.

- Інновації та розвиток: підтримка інноваційних проектів та впровадження нових технологій у будівництві; залучення інвестицій для розширення виробничих потужностей та освоєння нових ринків.

Таким чином, впровадження запропонованих заходів дозволить ТДВ «Хмельницькзаліобетон» знизити собівартість реалізованої продукції та підвищити продуктивність праці працівників, що в свою чергу сприятиме збільшенню чистого доходу від реалізації та підвищенню загальної ефективності його фінансово-господарської діяльності. Реалізація цих заходів потребує комплексного підходу та постійного моніторингу результатів для досягнення поставлених цілей.

ВИСНОВКИ

Фінансова діяльність підприємства - це грошові відносини, що виникають у процесі розподілу та перерозподілу вартості валового суспільного продукту та частини національного багатства у зв'язку з формуванням грошових доходів у суб'єктів господарювання та державою, а також їх використання для зростання, матеріального залучення працівників, задоволення соціальних та інших потреб суспільства.

Фінансово-господарська діяльність підприємства залежить від великої кількості зовнішніх та внутрішніх факторів. Вивчення цих факторів дозволяє визначити шляхи покращення діяльності підприємства та розробити стратегії для мінімізації ризиків. Розглянемо основні групи факторів впливу. До внутрішніх факторів відносять: структуру управління; рівень технологій та інновацій; фінансову стратегію; кадровий потенціал. До зовнішніх факторів відносять: економічне середовище; ринкові умови; правове регулювання; технологічний прогрес; соціально-політичні фактори.

Під резервами підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства розуміють нереалізовані ресурси і можливості підприємства, які готові до використання, а також нереалізований потенціал підвищення ефективності функціонування підприємства. Основною метою оцінювання ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства є виявлення та раціональне використання матеріальних, трудових та фінансових резервів. Оцінювання результатів роботи підприємства дозволить керівництву розробити заходи щодо подолання у майбутньому факторів, які негативно впливають на кінцеві результати. Оцінювання ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства має бути комплексним та має базуватися на методології системного аналізу.

Досліджуване підприємство - ТДВ «Хмельницькзаліобетон» розташоване в місті Хмельницькому і спеціалізується на виробництві залізобетонних

конструкцій та виробів. У 2021 році чистий прибуток ТДВ «Хмельницькзалізобетон» був найвищим у цей період і склав понад 77 000 тис.грн. Високий рівень прибутку свідчить про успішну фінансову діяльність та ефективне управління ресурсами підприємства. У 2022 році чистий прибуток зменшився до понад 27 000 тис.грн. Зменшення прибутку може бути наслідком різних факторів, таких як зменшення обсягів продажу, збільшення витрат або негативний вплив зовнішніх факторів на діяльність підприємства. У 2023 році чистий прибуток знову зріс і склав понад 38 000 тис.грн. Зростання чистого прибутку вказує на позитивні тенденції у фінансовій діяльності підприємства, такі як підвищення обсягів продажу, зменшення витрат або покращення умов на ринку. Зростання чистого прибутку підтверджує успішність управлінських рішень та сприяє стабільності та зростанню підприємства в цілому.

Аналіз внутрішнього та зовнішнього середовища ТДВ «Хмельницькзалізобетон» показав, що підприємство має потенціал для подальшого розвитку завдяки ефективному управлінню, сучасним виробничим потужностям та кваліфікованому персоналу. Зовнішні фактори, такі як економічна та політична ситуація, впливають на діяльність компанії, але правильне управління та адаптація до змін можуть допомогти у подоланні цих викликів. Врахування зовнішніх факторів, таких як макроекономічні умови, політична стабільність, соціальні та технологічні зміни, є важливим для стратегічного планування та досягнення стійкого зростання.

Під оцінкою ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства розуміли розрахунок та визначення динаміки показників, які допоможуть здійснити комплексний аналіз фінансової діяльності ТДВ «Хмельницькзалізобетон». Аналіз показників ліквідності ТДВ «Хмельницькзалізобетон» показує високий рівень ліквідності протягом розглянутого періоду, що є позитивним сигналом для фінансової стабільності та здатності підприємства виконувати свої поточні зобов'язання.

Зниження коефіцієнта рентабельності реалізованої продукції може вказувати на потребу удосконалення у виробничих процесах, зменшення витрат або збільшення цін на продукцію для досягнення більш високих рівнів прибутковості.

Високі показники автономії та фінансової незалежності разом з низьким рівнем фінансового ризику свідчать про стабільність та надійність фінансового стану ТДВ «Хмельницькзалізобетон». Однак зростання коефіцієнту фінансового ризику у 2023 році може вимагати уваги та додаткового аналізу з боку управління підприємством.

ТДВ «Хмельницькзалізобетон» демонструє покращення у використанні своїх необоротних активів та управлінні запасами в 2023 році після значного зниження в 2022 році. Це може свідчити про успішні заходи щодо оптимізації операцій та відновлення ефективності. Проте, для досягнення рівнів ефективності 2021 року ТДВ «Хмельницькзалізобетон» має продовжувати вдосконалювати свої процеси управління активами та запасами.

Застосування кореляційно-регресійного аналізу дозволило визначити ступінь та характер зв'язку між чистим доходом від реалізації продукції, робіт та послуг та обраними факторами (собівартістю реалізованої продукції і середньорічною продуктивністю праці), допомогло виявити залежності та зробити висновки щодо того, які з факторів мають найбільший вплив на фінансову ефективність підприємства. Та в результаті дозволило розробити рекомендації щодо покращення управління цими факторами для підвищення чистого доходу від реалізації і, відповідно, підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності ТДВ «Хмельницькзалізобетон».

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

1. Кононенко О.Д. Аналіз фінансової звітності. Х.: Фактор, 2008. 139 с. 47.
Коробов М.Л. Фінанси промислового підприємства. К.: Вік-Глобус, 2011. 220 с.
2. Турило А.М., Зінченко О.А. Фінансово-економічні аспекти оцінки результатів і ефективності діяльності підприємства *Фінанси України*. 2017. №8. С. 35-44.
3. Сержанов В.В. Методологічні засади оцінки результативності виробничої діяльності підприємства *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. 2011. Вип. 7. С. 193-200.
4. Економічний аналіз і діагностика стану сучасного підприємства: Навч. посіб. К.: ЦНЛ, 2005. 400 с.
5. Загородній А.Г. Фінансово-економічний словник: третє видання, доповнене та перероблене Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2011. 844 с.
6. Полозова В.М. Аналіз результативності діяльності ТДВ «Хмельницькзалізобетон» за існуючих умов і обмежень *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2016. № 2, т. 3. С. 51-54.
7. Міценко Н.Г. Ефективність і результативність діяльності торговельного підприємства: оцінка та планування *Науковий вісник НЛТУ України*. 2015. Вип. 22.8. С. 260-268.
8. Марусич О.В. Ідентифікація резервів підвищення ефективності діяльності авіакомпанії в розрізі бізнес-процесів із врахуванням стохастичності ринку авіаперевезень *Формування ринкових відносин в Україні*. 2014. № 6. С. 194-198.
9. Ніпіаліді О.Ю. Аналіз фінансового стану підприємства та шляхи його поліпшення в умовах ринкових відносин (на прикладі хлібоприймальних підприємств Тернопільської області): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.06.04 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит»; Терноп. акад. нар. госп-ва. Т., 2015. 20 с.

10. Коваленко О.В. Визначення резервів і розробка заходів щодо підвищення ефективності роботи підприємства Науковий вісник Мукачівського державного університету. Сер. : Економіка. 2016. Вип. 2. С. 80-84.
11. Кирчата І.М. Оцінка резервів зростання конкурентоспроможності підприємства Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. 2019. № 1. С. 68-78.
12. Олексюк О.І. Економіка результативності діяльності підприємства: монографія. К.: КНЕУ, 2018. 362 с.
13. Русак В. А. Фінансовий аналіз суб'єкта господарювання: довід. посібник / В. А. Русак, Н. А. Русак. – Мінськ: Вища школа, 2017. — 309 с.
14. Онищенко О. Методологічний аспект порівняльної оцінки ефективності різних форм господарювання в аграрній сфері / О. Онищенко, В. Юрчишин // Економіка України. – 1996. – № 6. – С. 63-76.
15. Статистичний збірник. Діяльність суб'єктів господарювання – 2009 рік / за ред. І. М. Жук. – К. : ДП “Інформаційно-аналітичне агентство”, 2010. – 447 с.
16. Офіційний сайт ТДВ «Хмельницькзалізобетон». Режим доступу - <https://hzb.com.ua/>
17. Сич Є.М., Хотько Т.В. Діагностика ефективності діяльності підприємства URL: <http://jrn1.nau.edu.ua/index.php/PPEI/article/view/2531/2521>.
18. Шелегеда Б.Г. Проблеми підвищення ефективності промислового підприємства в умовах сталого економічного розвитку Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. 2016. № 2. С. 255-260.
19. Перетяцько А.Ю. Сучасні підходи до оцінки фінансово-господарської діяльності як основи ефективного управління підприємством / А. Ю. Перетяцько, О. М. Таряник // Економіка, фінанси, право. – 2006. – №11. – С. 19-22.
20. Осипов В. Про системний підхід до вимірювання ефективності господарсько-фінансової діяльності підприємства / В. Осипов // Економіка України. – 2011. – № 12. – С. 15-22.
21. Клименко О. В. Управління фінансово-господарською діяльністю підприємства з метою підвищення його ефективності. Сучасні проблеми економіки та підприємництва. 2014. №13. С. 179–184.

22. Мажулін Є. В. Дослідження шляхів підвищення ефективності діяльності підприємства. Розвиток європейського простору очима молоді: економічні, соціальні та правові аспекти. 2019. – Режим доступу: <https://cdn.hneu.edu.ua/rozvitok19/thesis02-38.html#thesis02-38>.

23. Богацька Н. М., Дуржинська А. Ю. Критерії ефективності діяльності підприємства. Вінницький торговельно-економічний інститут. 2010. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/1_KAND_2010/Economics/10_54764.doc.htm

24. Говорушко Т. А. Управління ефективністю діяльності підприємств на основі вартісно-орієнтованого підходу: монографія / Т. А. Говорушко, Н. І. Клімаш. – К.: Логос, 2015.

25. Литвин Б. М. Аналіз господарської діяльності / Б. М. Литвин. – Львів: Світ, 2012. – 272 с.

26. Отенко В. І. Формування аналітичного інструментарію оцінки ефективності діяльності підприємства/ В. І. Отенко. – Бізнес-інформ, 2013. – 232-237 с.

27. Шацька З.Я., Розпереза В.І. Теоретико-методичні аспекти підвищення конкурентоспроможності вітчизняних туристичних підприємств // З.Я. Шацька, В.І. Розпереза. – Глобальні та національні проблеми економіки. Електронне фахове видання. – №14. – 2016. – 13 с. – Режим доступу: <http://globalnational.in.ua/issue-14-2016/22-vipusk-14-gruden-2016-r/2616-shatska-z-yarozpereza-v-i-teoretiko-metodichni-aspekti-pidvishchennyakonkurentospromozhnosti-vitchiznyanikh-turistichnikh-pidpriemstv>.

28. Шацька З.Я., Горбач С.В. Шляхи підвищення прибутковості вітчизняних підприємств в умовах пандемії COVID-19. Формування ринкових відносин в Україні. 14 с. листопад 2021 р. - Режим доступу: <http://dndiime.org.ua/page/pdfjournal-1>.